

MỘT VÀI SUY NGHĨ QUA VIỆC THỰC HIỆN THÍ ĐIỂM CỔ PHẦN HÓA DNNN

PGS.PTS. NGUYỄN THỊ CÀNH
Viện Kinh tế TP.HCM

Chu trương về cổ phần hóa DNNN đã được Hội đồng Bộ trưởng (nay là Chính phủ) ban hành từ đầu năm 1990 bằng Quyết định 143/HĐBT. Ngày 8.6.1992 Chủ tịch HĐBT (nay là Thủ tướng Chính phủ) lại ra Quyết định số 202/CT về việc tiếp tục làm thí điểm chuyển một số DNNN thành công ty cổ phần. Theo QĐ 202/CT thì cổ phần không bán cho người nước ngoài mà chỉ bán trong nước, trong đó người lao động trong xí nghiệp cổ phần hóa (CPH) được ưu đãi bằng một số chính sách như sau:

- Nhà nước cho phép DNNN khi chuyển sang công ty cổ phần (CPH) được chia số dư tiền từ quỹ phúc lợi, quỹ khen thưởng cho CNV xí nghiệp để mua cổ phiếu.

- Nhà nước cho CNV xí nghiệp vay không lấy lãi trong vòng 5 năm để mua cổ phiếu, bình quân 3 triệu đồng/người, người cao nhất không quá 5 triệu đồng.

- Nếu CNV xí nghiệp bỏ tiền riêng ra mua cổ phiếu thì nhà nước sẽ cho vay đúng bằng số tiền đó để mua thêm cổ phiếu với lãi suất ưu đãi (4,7%/năm) trong thời hạn 5 năm.

Ngoài sự ưu đãi nêu trên, cho đến nay việc định giá các DNNN được cổ phần hóa theo chúng tôi là còn thấp so với giá thị trường. Theo hướng dẫn của Bộ tài chính hiện nay thì xác định giá trị thực của doanh nghiệp (DN) dựa trên cơ sở số liệu giao vốn được điều chỉnh qua hệ số bảo toàn vốn, báo cáo quyết toán đến thời điểm CPH, và tính phi sử dụng đất bằng phương pháp kiểm kê đánh giá thực tế, kết hợp phương pháp tỷ suất doanh lợi (có tính đến các yếu tố lợi thế). Bằng phương pháp này, việc định giá một số DNNN được cổ phần hóa vừa qua, theo đánh giá của một số chuyên gia, các chủ công ty tư nhân cùng ngành thì trị giá của

các DN đã CPH thấp nhiều so với giá thực tế nếu đưa ra định giá bằng phương pháp đầu giá công khai.

Với nhiều ưu đãi và lợi thế nêu trên nhưng vẫn chưa hấp dẫn đối với CNV trong xí nghiệp, số XN đăng ký thí điểm CPH lại ít so với yêu cầu, và nhiều đơn vị còn ở trong tình trạng lưỡng lự.

Theo chúng tôi những nguyên nhân chính làm cho CNV xí nghiệp chưa hấp dẫn với CPH, mặc dù có nhiều lợi thế và chính sách ưu đãi là vì:

Thứ nhất, đa số người lao động chưa được tuyên truyền một cách đầy đủ về công ty cổ phần, về các chính sách, do đó họ chưa nhận thức được cách hoạt động của một công ty cổ phần, quyền lợi của cổ đông. Những thay đổi về điều lệ hoạt động, về cơ cấu tổ chức bộ máy CTCP sẽ khác công ty nhà nước như thế nào, họ chưa nhận thức được vị trí người lao động khi còn là DNNN và khi chuyển sang CTCP.

Thứ hai, thực tế chuyển đổi sang CTCP ở một số DNNN cho thấy bộ máy tổ chức cán bộ ở CTCP mới hầu như không có thay đổi nhiều so với DNNN cũ và, người lao động cũng chưa thực sự tin tưởng vào người lãnh đạo, ban điều hành công ty khi còn là DNNN và cả khi chuyển sang CTCP.

Thứ ba, chưa có thị trường chứng khoán, cũng như luật lệ về chứng khoán, mua bán cổ phiếu để người lao động - các cổ đông tương lai - có thể chuyển nhượng, mua, bán cổ phiếu trên thị trường khi có nhu cầu.

Nguyên nhân làm cho các doanh nghiệp chần chừ, lưỡng lự theo chúng tôi có thể có mấy vấn đề sau đây:

- Tình trạng tài chính của nhiều DN không rõ ràng nhất là vấn đề nợ, lãi, lỗ.

- Thủ tục CPH hiện còn quá rườm rà, phải trình nhiều nơi, chờ đợi nhiều chữ ký.

- Nhiều DNNN đang có lợi thế do đang còn được hưởng một số mặt bao cấp, khi chuyển sang CTCP các lợi thế sẽ bị mất đi, kết quả kinh doanh có thể sẽ kém hơn trước.

Từ các thực trạng thí điểm CPH và các nhận định về nguyên nhân làm chậm giai đoạn thí điểm CPH, chúng tôi xin có một số đề nghị sau đây:

Thứ nhất, DNNN là thuộc sở hữu nhà nước, bởi vậy Chính phủ có thể quyết định chọn bất kỳ DN nào làm thí điểm CPH mà không phụ thuộc vào Ban lãnh đạo hiện hành của DNNN đó có thích hay không.

Thứ hai, cần thông tin, tuyên truyền cho người lao động nhiều hơn nữa trên các phương tiện thông tin đại chúng, qua các tổ chức công đoàn, tổ chức quần chúng về cổ phần hóa, về điều lệ hoạt động công ty cổ phần, về cổ phiếu, cổ đông...

Thứ ba, việc bán cổ phần phải được công khai rộng rãi và, ngay cả trong giai đoạn thí điểm có thể đưa một số đơn vị DNNN bán rộng rãi ra công chúng thông qua việc định giá XN bằng phương pháp đầu giá.

Thứ tư, nên chăng để đảm bảo cho sự công bằng, chính phủ có thể qui định để mọi công nhân viên dù ở các DNNN có CPH hay không hay ở các cơ quan, các tổ chức sự nghiệp, những người hưu trí, các gia đình quân nhân, gia đình chính sách được vay không chịu lãi trong vòng 5 năm để mua một số cổ phiếu nhất định, chứ không chỉ cho CNV trong XN được CPH theo qui định hiện hành.

Thứ năm, cần sớm đưa trung tâm giao dịch chứng khoán vào hoạt động, và trong lúc chưa có luật về chứng khoán, phải có điều lệ, các qui định dưới luật để tránh sự hỗn loạn cũng như hạn chế các mặt tiêu cực của thị trường mới mẻ này.